

Meterik, Crommentuynstraat (gemeente Horst aan de Maas)

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

H.M. Molthof



Colofon

ADC Rapport 2236

Meterik, Crommentuynstraat (gemeente Horst aan de Maas)
Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

Auteur: H.M. Molthof

In opdracht van: RvR Limburg C.V.

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld.

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, april 2010

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'N.M. Prangma', with a long horizontal line extending to the right.

Autorisatie:
N.M. Prangma

ISBN 978-94-6064-227-2

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033 299 8181
Fax 033 299 8180
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Vooronderzoek	7
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	7
1.4 Opzet van het rapport	8
2 Methoden	8
3 Resultaten	9
3.1 Fysisch geografisch onderzoek	9
3.1.1 Algemene geologie en vooronderzoek	9
3.1.2 Resultaten	9
3.2 Sporen en structuren	12
3.3 Vondstmateriaal	14
3.3.1 Aardewerk	14
3.3.2 Keramisch bouw materiaal	15
3.3.3 Overig vondstmateriaal	15
4 Synthese	16
4.1 Algemeen	16
4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	16
5 Waardering en selectieadvies	19
5.1 Waardering van de vindplaats	19
5.2 Selectieadvies	20
Literatuur	21
Lijst van afbeeldingen	21
Lijst van tabellen	21
Bijlage I Sporenlijst	22
Bijlage II Vondstenlijst	23
Bijlage III Overzicht aangelegde putten	24
Bijlage IV Allesporenkaart	25
Bijlage V Sporenoverzicht put 1 t/m 6	26
Verklarende woordenlijst	33
Afkortingen in de database	34

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Limburg
Gemeente:	Horst aan de Maas
Plaats:	Meterik
Toponiem:	Crommentuynstraat
Kadastrale gegevens:	Kadastrale gemeente Horst, Sectie M, Perceel nr.: 2085
Kaartblad:	52D
Coördinaten:	198915 / 384995 198981 / 385040 198898 / 385047 198971 / 385068
Projectverantwoordelijke:	H.M. Molthof
Opdrachtgever:	RvR Limburg C.V. Contactpersoon: dhr. B.G.J. Pluijmen Postbus 5700, 6202 MA Maastricht 043-3898850
Bevoegde overheid:	Gemeente Horst aan de Maas Contactpersoon: dhr. S. Peters Postbus 6005, 5960 AA Horst 077-4779559 s.peters@horstaandemaas.nl
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Dhr. R.M. van Heeringen Vestigia Spoorstraat 5, 3811 MN Amersfoort 033-2779200 info@vestigia.nl
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	39450
ADC-projectcode:	4110610
Complex en ABR codering:	NXX (nederzetting onbepaald)
Perioden:	IJzertijd – Nieuwe tijd
KNA versie:	3.1
Geomorfologische context:	Dekzandrug naast beekdal
NAP hoogte maaiveld:	Ca. 25,5 m + NAP
Maximale diepte onderzoek:	Ca. 100 cm onder maaiveld
Uitvoering van het veldwerk:	18 feb 2010
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten



Samenvatting

In opdracht van RvR Limburg C.V. heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Meterik Crommentuynstraat. In het plangebied zullen drie nieuwe woningen worden gebouwd. Door de intactheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van een esdek in het plangebied wordt de kans groot geacht dat hier nog (intacte) archeologische resten aanwezig zullen zijn. De voorgenomen bouwplannen zullen deze eventueel aanwezige resten vernietigen of ernstig beschadigen.

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.

In het plangebied zijn zes proefsleuven aangelegd met een totale oppervlakte van 276 m²; dit is een dekkingsgraad van ca. 8 %. Voor de zes proefsleuven zijn in totaal zeven vlakken aangelegd, waarin 22 grondsporen zijn aangetroffen in de top van het dekzand. Het gaat om greppels en kuilen. Er zijn geen structuren uit de sporen op te maken. De sporen zijn over het algemeen donker van kleur en tekenen zich duidelijk af in het dekzand.

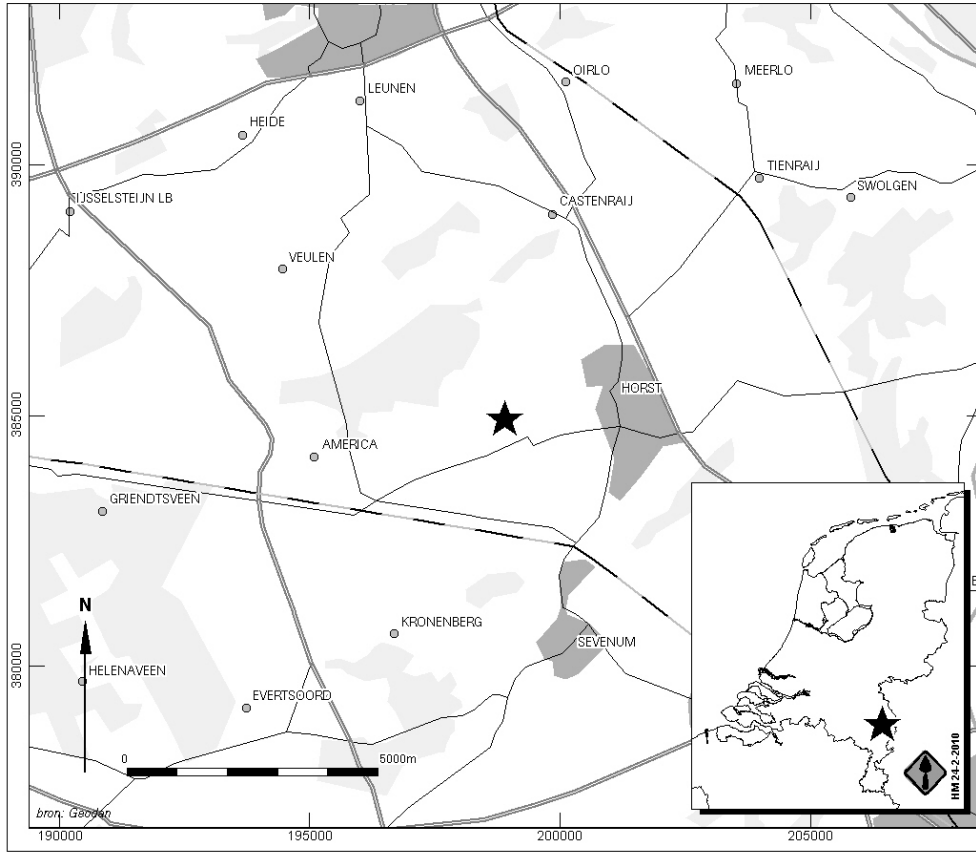
Zowel uit het esdek als uit enkele greppels en kuilen is goed geconserveerd aardewerk tevoorschijn gekomen. Dit bestaat uit zowel handgevormd aardewerk als gedraaid aardewerk. In totaal zijn 22 handgevormde scherven en vier fragmenten van gedraaid aardewerk verzameld. Het handgevormde aardewerk is waarschijnlijk te dateren in de tweede helft van de IJzertijd. Het gedraaide aardewerk dateert uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd.

De aangetroffen archeologische resten te Meterik Crommentuynstraat maken onderdeel uit van een behoudenswaardige vindplaats. Dit oordeel is onder andere gebaseerd op de lage mate van verstoring van het plangebied, de intactheid van het profiel, en de goede conservering van sporen en vondstmateriaal. Het is lastig om de aard van de vindplaats te duiden, onder andere doordat slechts uit enkele sporen dateerbaar vondstmateriaal afkomstig is. Het lijkt echter om een deel van een nederzetting te gaan. De sporen en vondsten concentreren zich in het noordoosten van het plangebied. Indien behoud in situ niet mogelijk is voor deze vindplaats, wordt geadviseerd om een opgraving uit te voeren in dit gedeelte van het plangebied.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	1500 - heden
Nieuwe tijd C	1850 - heden
Nieuwe tijd B	1650 - 1850 na Chr.
Nieuwe tijd A	1500 - 1650 na Chr.
Middeleeuwen:	450 - 1500 na Chr.
Late-Middeleeuwen B / Late Middeleeuwen	1250 - 1500 na Chr.
Late-Middeleeuwen A / Volle Middeleeuwen	1050 - 1250 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen D / Ottoonse periode	900 - 1050 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen C / Karolingische tijd	725 - 900 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen B / Merovingische tijd	525 - 725 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen A / Volksverhuizingstijd	450 - 525 na Chr.
Romeinse tijd:	12 voor Chr. - 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	800 - 12 voor Chr.
Late-IJzertijd	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	500 - 250 voor Chr.
Vroege-IJzertijd	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	2000-800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	5300 - 2000 voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd):	8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	tot 8800 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992



Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied.



1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van RvR Limburg C.V. heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Meterik Crommentuynstraat (afb. 1). In het plangebied zullen drie nieuwe woningen worden gebouwd. Vooronderzoek (zie §1.2) heeft aangetoond dat in een deel van het plangebied het oorspronkelijke bodemprofiel nog intact is. Het betreft een esdek op dekzand. Door de intactheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van een esdek in het plangebied wordt de kans groot geacht dat hier nog (intacte) archeologische resten aanwezig zullen zijn. De ouderdom van deze resten is uit het vooronderzoek niet gebleken en kan derhalve lopen van de vroege prehistorie tot en met de Nieuwe tijd (zie voor periodisering tabel 1). De voorgenomen bouwplannen zullen deze eventueel aanwezige resten vernietigen of ernstig beschadigen.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 0,3 ha en is momenteel in gebruik als grasland. Het gebied ligt net ten westen van het dorp Meterik en wordt begrensd door de Crommentuynstraat in het noorden, door de Kabroeksche beek in het zuiden, en door perceelsgrenzen in het oosten en westen. In het plangebied zijn zes proefsleuven aangelegd met een totale oppervlakte van 276 m².

Het veldwerk is uitgevoerd op 18 februari 2010. Op deze datum zijn de proefsleuven aangelegd en onderzocht conform het Programma van Eisen (PvE), dat is opgesteld door dhr. J.E. van den Bosch.¹ Dit ontwerp is goedgekeurd door mevr. K. van Rijsewijk en dhr. A.P.M. ter Voert van de gemeente Horst aan de Maas, en door dhr. R.M. van Heeringen van Vestigia (adviseur namens de bevoegde overheid). De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens het IVO zijn verzameld, zijn gedeponneerd in het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Limburg te Maastricht.

Het veldteam bestond uit de volgende personen: H.M. Molthof (projectverantwoordelijke), A. de Ridder (veldtechnicus), T. Obdam (veldassistent), en M. Direks (kraanmachinist van de firma M.C.C. van Rattigen). De bij dit project betrokken fysisch geograaf was F. Zuidhoff, senior archeologen waren A. Hakvoort en N. Prangma.

De contactpersoon bij de opdrachtgever is dhr. B. van Amersfoort. Het vondstmateriaal is bestudeerd door H. van de Velde (aardewerk) en S. Ostkamp (aardewerk en keramisch bouw materiaal). Controle en coördinatie van documentatie en vondstverwerking is uitgevoerd door J.W. Beestman.

1.2 Vooronderzoek

In verband met toekomstige ontwikkelingen in het plangebied Meterik Crommentuynstraat is een eerste archeologische inventarisatie in het onderzoeksgebied uitgevoerd in juli 2008.² Deze inventarisatie bestond uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek door middel van vijf boringen. Het bureauonderzoek wees uit dat het plangebied is gelegen op de overgang van een dekzandgebied en een beekdal (van de huidige Kabroeksche beek). Door de insnijding van de Maas in het oosten ontstond er een waterscheiding op de Peel, van waaruit diverse beken ontsprongen die in oostelijke richting stroomden naar het dieper gelegen Maasdal. De Kabroeksche beek is een dergelijke beek. Volgens de Bodemkaart van Nederland komen binnen het plangebied eerdgronden voor. Het plangebied is volgens oude kaarten niet bebouwd geweest, maar wel dicht bij de oude dorpskern van Meterik gelegen. Tevens maakt het terrein deel uit van een zone die op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) een middelhoge trefkans op de aanwezigheid van archeologische waarden heeft. Uit de boringen die volgden op het bureauonderzoek is gebleken dat in het plangebied een bodemprofiel voorkomt, bestaande uit eerdgronden met een dikte van 0,5 tot 1,1 meter, gelegen op dekzand (Formatie van Twente). Op basis van dit bodemprofiel werden archeologische resten uit alle voorkomende perioden verwacht (zie tabel 1). In geen van de boringen is echter een A- of een B-horizont aangetroffen; de eventuele archeologische sporen worden op basis van het vooronderzoek dan ook verwacht in de top van de C-horizont.

1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder

¹ Van den Bosch 2009, PvE nummer 091003-DEF, goedgekeurd op 04-11-2009.

² Ras 2008.



archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.

In het PvE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van hetgeen in de proefsleuven is aangetroffen. Het is echter waarschijnlijk dat de getrokken conclusies bijgesteld moeten worden indien de vindplaats in de toekomst volledig wordt opgegraven.

De volgende onderzoeksvragen zijn in het PvE gesteld:

1. Wat is de horizontale c.q. verticale spreiding van de aanwezige archeologische vindplaatsen, vondsten, sporenclusters en sporen?
2. Wat is de ouderdom c.q. fasering van de aanwezige archeologische vondsten en sporen?
3. Wat is de aard van de aanwezige archeologische vindplaatsen, sporen en structuren en –zo mogelijk- de relatie van deze archeologische vindplaatsen met andere, vergelijkbare archeologische vindplaatsen in de regio en –wanneer daarvan sprake is- binnen het onderzoeksgebied?
4. Wat is de gaafheid van de aanwezige archeologische sporen en vondsten (indicatief: verstoringen, de aanwezigheid van corresponderend aardewerk en intacte structuren en sporen)?
5. Zijn er cultuur- en/of leeflagen aanwezig?
6. Hoe is de conserveringstoestand van eventueel resterend organisch en ecologisch materiaal en van metaal?
7. Wat is de geologische en paleogeografische context van de aanwezige archeologische resten?
8. Wat valt te zeggen over de ouderdom en mogelijke fasering van het esdek?
9. Wat is het lokale, regionale, provinciale c.q. nationale belang (op basis van de NOaA) van de aanwezige archeologische resten?
10. Wat is de noodzaak tot het al dan niet uitvoeren van vervolgonderzoek (c.q. de mogelijkheden van planaanpassing of behoud in situ)?
11. Wat is de vorm en aard van behoud, beschermingsmaatregelen en/of eventueel vervolgonderzoek?

1.4 Opzet van het rapport

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1 –specificatie VS05). In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarna de eerste conclusies volgen. Dit onderzoek vormt geen eindstation, maar de basis van waaruit verder synthetiserend onderzoek kan plaatsvinden.

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk volgt een omschrijving van de onderzoeksmethoden in hoofdstuk 2. Vervolgens zullen de verschillende deelonderzoeken aan de orde komen. In hoofdstuk 3 worden de onderzoeksresultaten gepresenteerd. Eerst wordt aandacht besteed aan de ontstaansgeschiedenis en de bodemopbouw van het gebied. Daarna worden de aangetroffen sporen en vondsten beschreven en geïnterpreteerd. Op basis hiervan worden in hoofdstuk 4 de onderzoeksresultaten in een synthese geanalyseerd en de onderzoeksvragen beantwoord. In hoofdstuk 5 volgt tenslotte het waarderings- en selectieadvies.

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.1 en het PvE.³ Tijdens het IVO zijn zes proefsleuven (of putten) aangelegd, verdeeld over het terrein in een gedeeltelijk verspringend patroon zoals in het PvE werd voorgesteld. Alle zes de proefsleuven waren noord-zuid georiënteerd en hadden een afmeting van twintig meter lang en twee meter breed, afgezien van put 1. Van deze put zijn de noordelijke tien meter niet twee, maar vier meter breed. In het noordelijke gedeelte van put 1 is namelijk een aantal archeologische sporen aangetroffen waarin handgevormd aardewerk aanwezig was. In het PvE is opgenomen dat bij het aantreffen van archeologische sporen die niet tot een structuur kunnen worden gerekend, de betreffende proefsleuf eventueel dient te worden verbreed naar vier meter. Om deze reden is de noordelijke helft van put 1 uitgebreid, waarbij een oppervlakte van ca. 20 m² is aangelegd naast de 40 m² van de oorspronkelijke proefsleuf.

Bij de start van het veldwerk bleek het digitale bestand dat wordt gebruikt voor het uitzetten van de hoekpunten van de putten, onbruikbaar te zijn. Om deze reden zijn de putten met de hand uitgezet, aan de hand van het puttenplan in het PvE, met behulp van meetlinten en jalons. Hierbij is in eerste instantie een fout gemaakt, waarbij een put is aangelegd in een onjuiste hoek van het terrein, net buiten het

³ Van den Bosch 2009.



plangebied (zie bijlage III). Aangezien in deze put geen archeologische sporen zijn aangetroffen, maar alleen veel ijzer en beekafzettingen, is besloten om deze put alleen te fotograferen en in te meten (als 'put 7') en de grond weer terug te storten. Hierna zijn de geplande zes putten alsnog op de juiste plaats aangelegd. Vanaf nu zal het onderzoek verder uitgaan van alleen deze zes putten, die volgens het puttenplan zijn aangelegd.

De vlakken zijn machinaal aangelegd zonder schaafbak, omdat het vlak ook zonder schaafbak voldoende leesbaar was. Tijdens de aanleg van het vlak zijn vondsten in vakken van 5 x 2 m verzameld. Er zijn geen vondsten aangetroffen waarvoor het nodig was deze als puntvondst in te meten. Grondsporen zijn direct ingekrast. De vlakken en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht. Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin gefotografeerd en ingemeten met behulp van een Robotic Total Station, waarbij om de drie meter een waterpashoogte is bepaald. Alle aangetroffen grondsporen zijn met de hand gecoupeerd waarbij vondsten zijn verzameld. Alle coupes zijn getekend op schaal 1:20, bovendien zijn coupes die relatief waardevolle informatie opleverden gefotografeerd. Het restant van de gecoupeerde sporen is vervolgens met de schop of troffel afgewerkt.

In één put was het nodig ook ten dele een tweede vlak aan te leggen, namelijk in put 3. Hier was in het eerste vlak een aantal sporen zichtbaar waarvan de aard nog niet duidelijk was op dit vlak. Deze sporen zijn ingemeten, waarna verdiept is naar een tweede vlak. De zich hier duidelijker aftekenende sporen zijn in vlak 2 alsnog gecoupeerd.

In elk van de zes putten zijn twee profielkolommen opgeschaafd, één aan elk uiteinde, in één van de lange zijden van de put (oost- of westprofiel). Deze profielkolommen zijn gefotografeerd, getekend (op schaal 1:20) en beschreven, en in het veld bekeken door een fysisch geograaf (F. Zuidhoff).

3 Resultaten

3.1 Fysisch geografisch onderzoek

3.1.1 Algemene geologie en vooronderzoek

Het plangebied is gelegen in het Limburgs zandgebied, in de zogenaamde Venloslenk waarin tegenwoordig het Maasdal gelegen is. De opvulling van het Maasdal bestaat voor een groot deel uit grindrijke sedimenten, die gedurende verschillende perioden in het Pleistoceen door deze rivier zijn afgezet (Formatie van Beegden). Door de insnijding van de Maas in het oosten ontstond er een waterscheiding op de Peel, van waaruit diverse beken ontsprongen die in oostelijke richting stroomden naar het dieper gelegen Maasdal. De huidige Kabroeksche beek, die de zuidgrens van het plangebied vormt, is een overblijfsel van een dergelijke, west-oost georiënteerde beek. In de laatste ijstijd, het Weichselien, is door voortdurende opheffing van het gebied de rivierinvloed verdwenen, en onder zeer koude en droge condities heeft er afzetting van dekzanden plaatsgevonden (Formatie van Twente). Het plangebied is gelegen op de overgang van een dekzandrug en het beekdal van de Kabroeksche beek.

De bodemkaart geeft voor het plangebied en de omgeving aan dat er voornamelijk zwarte enkeerdgronden voorkomen. Dit zijn bodems met een dikke humeuze laag, een zogenaamd plaggendek, dat is ontstaan door het jarenlang opbrengen van potstalmest. Uit een booronderzoek dat in 2008 is uitgevoerd, is gebleken dat onder dit plaggendek direct een C-horizont aanwezig is. Aangezien er geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een podzolprofiel (A- en/of B-horizont) zijn aangetroffen, wordt in de rapportage van het booronderzoek aangenomen dat deze horizonten naar alle waarschijnlijkheid zijn opgenomen in het afdekkende plaggendek, bij het opbrengen en doorploegen van de eerste lagen potstalmest.

3.1.2 Resultaten

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is de profielopbouw gedocumenteerd en bestudeerd. Voor een deel van het gebied (put 1 t/m 4 en het noorden van put 5 en 6) geldt dat het bodemprofiel is opgebouwd uit een lichtgeel tot witte C-horizont, met daarboven direct het plaggendek, waarin op sommige plaatsen een gelaagdheid is te zien. In het midden van het plaggendek komt een iets roodbruine, roestige laag voor, en aan de basis van het plaggendek een relatief lichtgrijze laag (afbeelding 2).



Afb. 2. Oostprofiel van put 4.

In sommige profielen (in het zuidelijke oostprofiel van put 4, beide westprofielen van put 3, en het noordelijke oostprofiel van put 2) heeft deze onderste laag van het plaggendek een duidelijk gemengd karakter. Het is niet duidelijk is of dit alleen door bioturbatie is veroorzaakt, of dat dit ook het gevolg kan zijn van ploegactiviteiten bij het opbrengen van de potstalmest. De bovenste ca. 30 cm van het plaggendek zijn op de meeste plaatsen relatief donker van kleur; deze laag kan als de bouwvoor worden beschouwd.

Het is zeker dat het bodemprofiel in het plangebied niet bestaat uit podzolgronden waarvan de A- en B-horizont zijn verdwenen, maar dat de oorspronkelijke bodem (vóór het opbrengen van het plaggendek) uit beekerdgronden heeft bestaan. Beekeerdgronden kenmerken zich door een opbouw met een humeuze, donkergekleurde A met daaronder direct een C-horizont. Het profiel is derhalve intacter dan aanvankelijk werd aangenomen op basis van de veronderstelling dat er een afgetopte podzolbodemp in het plangebied voorkomt. In het zuidelijke oostprofiel van put 2 is de A-horizont zelfs nog aanwezig tussen de C-horizont en het esdek, waardoor in het gebied rond dit profiel de kans op intacte sporen en vondsten het hoogst is.

In de zuidelijke helft van de putten 5 en 6 ziet het bodemprofiel er anders uit dan hierboven beschreven. Waarschijnlijk is hier door activiteit van de naastgelegen beek het dekzand op sommige plaatsen weggespoeld door het water, en vervangen door grijze tot donkergrijze beekafzettingen. Behalve in het profiel tekenen deze afzettingen zich duidelijk af in het vlak, met name in het zuiden van put 5 en 6 (zie afbeelding 3).



Afb. 3. Beekafzettingen in put 6 vlak 1.

Waarschijnlijk gaat het om oude beeklopen of -aftakkingen. Op de meeste plaatsen is bovenop dit pakket beekafzettingen een 10-20 cm dikke laag lichtgrijs tot wit zand afgezet. Dit wordt op basis van de homogene aard en kleur van de laag geïnterpreteerd als stuifzand. Het is niet duidelijk in welke periode dit stuifzand is afgezet, maar het is waarschijnlijk dat dit nog in het Weichselien heeft plaatsgevonden. Indien dit het geval is, is de lichtgrijze stuifzandlaag het niveau waarin archeologische sporen verwacht mogen worden. Deze zijn echter in deze beide putten niet aangetroffen. Direct op het stuifzand ligt het esdek (zie afbeelding 4).

Bij het aanleggen van put 5 is in het zuiden het vlak eerst net onder het esdek in deze stuifzandlaag aangelegd. Bij het steken van een klein profielgat tijdens de aanleg van het vlak, werd duidelijk dat het vlak niet was aangelegd in de C-horizont in dekzand, maar in de bovengenoemde mogelijke stuifzandlaag. Daaronder kwam weer donkergrijs beekzand voor. Aangezien in het vlak geen archeologische sporen zichtbaar waren, is het vlak verder verdiept om meer inzicht te krijgen in de stratigrafie en om na te gaan of op een dieper niveau alsnog een C-horizont in dekzand aanwezig was. Ca. 30 centimeter onder de stuifzandlaag kwamen nog steeds beekafzettingen voor. Vanaf dit vlak is met een guts vastgesteld dat deze donkergrijze afzettingen zich nog minstens 40 centimeter naar beneden doorzetten.



Afb. 4. Oostprofiel van put 5.

3.2 Sporen en structuren

Voor de zes proefsleuven zijn in totaal zeven vlakken aangelegd. In deze vlakken zijn 22 sporen aangetroffen (zie bijlage I en IV). Het gaat om greppels en kuilen. Er zijn geen structuren uit de sporen op te maken. Hieronder worden de resultaten per put afgebeeld en doorgenomen (voor de afbeeldingen zie bijlage V).

Put 1

In het vlak van put 1 zijn in eerste instantie vier sporen waargenomen (S1 t/m S3 en S9), gelegen tegen het westelijke profiel van deze put. Alle vier de sporen zijn geïnterpreteerd als kuilen. S1 en S2 zijn donkergrijs en wat onregelmatig en vlekkelig van vorm. De beide sporen blijken bij het couperen vrij ondiep te zijn (ca. 8 centimeter). Uit spoor 2 is een aantal scherven handgevormd aardewerk afkomstig, waarvan één met nagelindrukversiering. S3 tekent zich in tegenstelling tot S1 en S2 zeer scherp af in het vlak en in de coupe, en is ca. 30 cm diep. Ook uit deze kuil komt handgevormd aardewerk, namelijk vijftien onversierde scherven, waaronder een randscherf en twee scherven die op de overgang van wand naar bodem lijken te horen. S9 blijkt bij het couperen erg ondiep te zijn (5 cm), een nogal onregelmatige coupevorm te hebben, en geen vondstmateriaal op te leveren. Het is daarom niet zeker of het hier om een antropogeen spoor gaat.

Om de onduidelijke aard en context van S1 t/m S3 beter in beeld te krijgen, is put 1 ter hoogte van deze sporen verbreed naar vier meter. Direct ten noorden van S3 ligt een spoor (S4) dat qua vulling en scherpe aftekening lijkt op S3. Aangezien dit spoor in de noordelijke rand van de put valt, wordt ook bij het couperen niet duidelijk of het om een kuil gaat, of dat het spoor deel uitmaakt van een greppel die vanuit dit spoor richting het noorden en zuiden loopt (S5). Parallel aan S5, aan weerszijden ervan, lopen nog twee lichtgrijze banen door het vlak (S6 en S7). Dit zouden vullingen van S5 kunnen zijn, maar het lijkt er meer op dat dit de onderkanten van twee individuele greppels zijn. S8 blijkt bij nader onderzoek ondiep te zijn en waarschijnlijk nog de onderkant van het esdek te zijn, dat hier wat dieper is gelegen. Bij het opschaven van de profielen werd in het noordelijke deel van het oostprofiel van put 1 een spoor zichtbaar (S10). Het gaat om een kuil met daarin drie handgevormde scherven aardewerk, waaronder één randscherf. In het vlak is dit spoor niet waargenomen.



Bij de aanleg van put 1 zijn uit de onderkant van het esdek enkele scherven gedraaid aardewerk tevoorschijn gekomen, die zijn verzameld per vak van 5 x 2 meter.

Put 2

In put 2 zijn twee sporen aangetroffen. S1 is een kuil die zich niet scherp aftekent, en een grijze vulling heeft. In de coupe is deze kuil 18 cm diep. S2 is een donkergrijze, zuidwest-noordoost georiënteerde greppel van ca. 15 cm diep. De greppel heeft in de coupe een opvallende vulling, waarbij het midden donkergrijs is, met aan weerszijden een grijs-lichtgrijze gelaagdheid. In geen van beide sporen is vondstmateriaal aangetroffen.

Afgezien van deze twee sporen komt in het noorden van put 2 een verrommeld aandoende verstoring voor, die is gedocumenteerd als S999 (recent).

Put 3

In put 3 vlak 1 komen zes sporen voor. S1 en S2 zijn op basis van het aanzien in het vlak geïnterpreteerd als twee parallel lopende greppels, hoewel S1 in de hoek van de put ligt, waardoor de aard van dit spoor niet met zekerheid is vast te stellen. Beide sporen zijn ca. 15 cm diep en hebben geen vondstmateriaal opgeleverd. S3 bleek bij het couperen een natuurlijke verstoring te zijn. S4, S5 en S6 zijn gelegen in het zuiden van put 3. De aard van deze drie sporen werd niet duidelijk op dit vlak. De sporen zijn ingemeten, waarna verdiept is naar een tweede vlak. De zich hier duidelijker aftekenende sporen zijn in vlak 2 gecoupeerd. Onder S4 kwamen vier losse sporen tevoorschijn, waarvan de grootste het spoornummer S10 heeft gekregen. Dit is een (deel van een) greppel met een zeer donkergrijze vulling en een diepte van 12 cm. De andere drie sporen onder S4 (S7 t/m S9), bleken bij het couperen erg ondiep te zijn, namelijk slechts 2 cm.

S5 lijkt in het vlak S10 te doorsnijden, maar in de coupe blijkt het andersom te zijn, en blijkt S5 te worden doorsneden door S10, zoals te zien is aan de zeer donkergrijze vulling rechts bovenin S5 op afbeelding 5.



Afb. 5. Spoor 5 en spoor 10 (put 3) in coupe.

Op deze afbeelding is tevens te zien dat de vulling van S5 lijkt op een gekanteld profiel, waarbij de bovenkant van het profiel rechts in het spoor te zien is, en de onderkant links. Het geleidelijke kleurverloop van donkergrijs naar bruin naar lichtgrijs is opvallend. De meest waarschijnlijke verklaring voor de bijzondere opvulling van dit spoor is dat het een boomval betreft. Bij het omvallen van de boom is de grond tussen de wortels zijwaarts neergekomen en zo blijven liggen.

S6, tenslotte, is een kuil die in het profiel is gecoupeerd en 20 cm diep bleek te zijn, gerekend vanaf de onderkant van het esdek.



Put 4

Deze put heeft geen archeologische sporen opgeleverd. Op enkele plaatsen tekenden zich donkerbruinigrijze vlekken af, maar bij nader onderzoek bleek het te gaan om recente verstoringen. In het noorden van put 4 ligt een zone met een grijze vulling. Deze vulling is geïnterpreteerd als beekafzetting; mogelijk gaat het om een smalle aftakking van de beek.

Put 5

Zoals reeds vermeld in paragraaf 3.1 is in het zuiden van put 5 het vlak in eerste instantie aangelegd in wat de C-horizont (S5000) leek te zijn, maar waarschijnlijk een stuifzandlaag is (S5001). Aangezien hierin geen sporen zichtbaar waren is het vlak in het zuiden van put 5 verdiept om na te gaan of hieronder een C-horizont aanwezig was. Dit was niet het geval; onder de stuifzandlaag zit een dik (> 50 cm) pakket grijze beekafzettingen, S4000 (zie afbeelding 4, paragraaf 3.1).

Halverwege put 5 gaat S4000 over in S5000 (dekzand) in het noorden van de put, waarbij een lichtgrijze laag te zien is op de overgang. Mogelijk is dit de stuifzandlaag S5001. Dat direct onder het dekzand in het noorden geen beekafzettingen voorkomen, is vastgesteld door met een guts vanaf dit vlak enkele tientallen centimeters diep te steken. Het lijkt hier dus om de oorspronkelijke C-horizont te gaan. Het is echter denkbaar dat de stuifzandlaag op deze plaats wel aanwezig is, maar qua kleur en textuur niet valt te onderscheiden van het dekzand. Evenals in het zuiden van put 5 zijn in het noorden geen sporen aangetroffen.

Put 6

Put 6 vertoont zowel wat de profielen als het vlak betreft, grote overeenkomsten met put 5. In het zuiden zijn beekafzettingen aanwezig (S4000), in het noorden dekzand (S5000) (zie afbeelding 3). In het profiel is wederom op sommige plaatsen een stuifzandlaag (S5001) te onderscheiden tussen het esdek en de beekafzettingen. In put 6 zijn, net als in put 5, geen archeologische sporen aangetroffen. Wel is in de beekafzettingen (S4000) een sterk verweerde scherf handgevormd aardewerk aangetroffen. Op de plaats waar de scherf is aangetroffen was geen spoor zichtbaar, maar het is mogelijk dat eventuele sporen in de beekafzettingen niet of nauwelijks te onderscheiden zijn vanwege de overeenkomst in kleur en textuur tussen de sporen en de beekafzettingen.

3.3 Vondstmateriaal⁴

3.3.1 Aardewerk

Het aardewerk bestaat uit zowel handgevormd aardewerk als gedraaid aardewerk. In totaal zijn 22 handgevormde scherven en vier fragmenten van gedraaid aardewerk verzameld.

Uit spoor 3 (zie afbeelding 6), een kuil in het noorden van put 1, zijn bij het vlak aanleggen en het couperen vijftien onversierde handgevormde scherven aangetroffen. Twee van deze scherven vertonen een knik die erop lijkt te wijzen dat ze afkomstig zijn van de overgang van wand naar bodem. Daarnaast is één relatief grote randscherf aangetroffen (ca. 8 bij 8 cm). Deze scherf heeft een opvallende, iets schuin naar binnen staande rand (zie afbeelding 7). De overige twaalf scherven uit dit spoor zijn wandscherven zonder verdere vormtypering.



Afb. 6. Coupe van spoor 3, put 1, vlak 1.

⁴ Zie bijlage II, Vondstenlijst.



Afb. 7. Randscherf uit spoor 3, put 1.

Uit een tweede kuil in put 1 (spoor 2) zijn drie handgevormde scherven afkomstig; alledrie zijn wandscherven. Eén van de scherven is versierd met een vingernagelindruk. De kleur van de drie scherven (lichtbruin) is beduidend lichter dan die van de donkerbruingrijze scherven uit spoor 3. Eveneens in put 1 zijn uit een kuil in het oostprofiel (spoor 10) drie onversierde handgevormde scherven verzameld. Eén scherf is een vrij dunne randscherf (ca 0,5 cm dikte); de overige twee zijn wandscherven. Tenslotte is een handgevormde scherf met een sterk verweerd oppervlak gevonden in de beekafzettingen (S4000) van put 6.

De handgevormde scherven zijn niet met zekerheid aan een periode toe te wijzen. De magering, de dikte en de afwerking van de scherven doen echter vermoeden dat het complex dateert uit de tweede helft van de IJzertijd.⁵

De fragmenten gedraaid aardewerk zijn te dateren in de Late Middeleeuwen t/m Nieuwe tijd.⁶ In S4 in put 3 is een lichtbruine scherf aangetroffen. De scherf is enigszins verweerd, waardoor onduidelijk is of het een randscherf betreft of een scherf op de overgang van wand naar bodem. De scherf heeft een lichte knik, waarlangs een ondiepe groef loopt. Eveneens uit S4 is een oortje van roodbakkerend aardewerk verzameld, waarschijnlijk behorend tot een papkommetje uit 1500-1700. Het spoor waaruit de scherven afkomstig zijn, is in eerste instantie geïnterpreteerd als een kuil, maar bij het verdiepen naar een tweede vlak kwamen hieronder een greppel en enkele kuilen tevoorschijn. Het is onduidelijk of de vondsten gerelateerd moeten worden aan één van deze onderliggende sporen, en zo ja aan welke. Uit het esdek is tijdens de aanleg van put 1 een randscherf van een Maaslandse kom verzameld. Deze is witbakkend en bedekt met geel glazuur (aan de buitenzijde van de scherf slechts gedeeltelijk). De scherf valt vermoedelijk te dateren tussen 1450 en 1550 na Chr., maar is mogelijk wat jonger. Behalve de witbakkende scherf is uit het esdek een wandfragment van grijsbakkend aardewerk afkomstig, waarschijnlijk behorend tot een kom. De datering van de scherf is onzeker, deze kan uit de Middeleeuwen afkomstig zijn, maar ook een latere datering in de Nieuwe tijd is mogelijk.

3.3.2 Keramisch bouw materiaal⁷

Uit drie sporen is keramisch bouw materiaal verzameld. Uit spoor 4 in put 3 is een fragment grijze baksteen verzameld, dat dateert uit de Late Middeleeuwen of de Nieuwe tijd. Uit een greppel in het noorden van deze put (spoor 2) is een fragment rode baksteen verzameld. Dit fragment dateert uit de Nieuwe tijd, wat zou kunnen betekenen dat de greppel in verband staat met de eerste fase van aanleg van het esdek. Tenslotte zijn uit het esdek bij de aanleg van put 3 twee grijsbakkende platte scherven verzameld. Het lijkt te gaan om fragmenten van dakpannen. Deze scherven zouden uit de Middeleeuwen kunnen dateren, maar ook post-middeleeuws kunnen zijn.

3.3.3 Overig vondstmateriaal

Behalve het aardewerk en keramisch bouw materiaal is een brok sterk gecorrodeerd ijzer of roest verzameld uit S4 in put 3. Daarnaast is uit spoor 2 in put 1 een onbewerkt stuk natuursteen afkomstig.

⁵ Determinatie door H. van de Velde.

⁶ Determinatie door S. Ostkamp.

⁷ Determinatie door S. Ostkamp.



4 Synthese

4.1 Algemeen

De verwachtingen die op grond van het vooronderzoek zijn gesteld, kunnen op basis van het huidige onderzoek worden aangepast. Het gevonden aardewerk en de sporen laten zien dat in ieder geval tijdens de IJzertijd en daarna menselijke activiteiten hebben plaatsgevonden op het terrein. Het feit dat het deel van het terrein waarop sporen voorkomen beperkt is, en dat slechts in enkele van de sporen vondstmateriaal is aangetroffen, maakt het echter lastig de vindplaats te interpreteren. De sporen waarin geen vondstmateriaal aanwezig is, kunnen bijvoorbeeld niet worden toegewezen aan een specifieke periode of context.

De vindplaats is ruimtelijk goed bewaard gebleven, maar het deel met sporen is van onvoldoende omvang om met zekerheid van een representatief deel van een nederzetting te spreken. De aanwezigheid van verschillende kuilen met aardewerk geeft aan dat het waarschijnlijk wel om een nederzetting gaat. De in de proefsleuven onderzochte oppervlakte is echter te klein om een goed inzicht te verkrijgen in de aard en omvang van zo'n eventuele nederzetting. Hetzelfde geldt voor de interpretatie van de greppels, die bij een nederzetting zouden kunnen horen, maar bijvoorbeeld ook te maken kunnen hebben met ontwatering of perceelsbegrenzing. Het is mogelijk dat de sporen behoren tot verschillende fasen van activiteiten, misschien zelfs met lange perioden tussen deze fasen. Bij vervolgonderzoek zou de aard, datering en context van de hier aangetroffen sporen duidelijker in beeld gebracht kunnen worden. Bij verder onderzoek van de vindplaats zou tevens aandacht kunnen worden geschonken aan de relatie tussen de aangetroffen archeologische resten en het beekdal in het zuiden van het plangebied. Van andere vindplaatsen bij beekdalen in Zuid-Nederland, zoals bijvoorbeeld Venray – De Hulst⁸, is bekend dat in beekdalen andere conserveringsomstandigheden voorkomen dan op de naastgelegen relatief droge zanden, waardoor materiaalcategorieën bewaard kunnen zijn gebleven die buiten het beekdal zijn vergaan (o.a. onverkoold hout, bot en zaden). Daarnaast kunnen zich in het beekdal andere activiteiten hebben afgespeeld dan in het hogere en drogere deel van de nederzetting.

4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

- 1. Wat is de horizontale c.q. verticale spreiding van de aanwezige archeologische vindplaatsen, vondsten, sporencusters en sporen?*

Op basis van het vooronderzoek, waaruit de aanwezigheid van een gedeeltelijk intact bodemprofiel bleek, werden archeologische sporen uit alle perioden verwacht. Uit het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat er archeologische sporen en vondsten voorkomen, die zich concentreren in het noordoosten van het plangebied (put 1 t/m 3). In put 4 t/m 6 zijn geen archeologische sporen en vondsten aangetroffen, afgezien van één verweerde scherf aardewerk in de beekafzettingen van put 6.

Uit twee sporen die in het profiel werden gedocumenteerd (S10 in put 1 en S6 in put 3) blijkt dat de sporen zoals verwacht direct onder het esdek in de top van het dekzand zichtbaar zijn.
- 2. Wat is de ouderdom c.q. fasering van de aanwezige archeologische vondsten en sporen?*

In totaal zijn in de zes aangelegde proefsleuven 22 sporen gedocumenteerd. Het gaat om vijf greppels, vijftien kuilen, en twee sporen waarvan vrijwel zeker is dat het om natuurlijke verstoringen gaat. De verspreiding van sporen concentreert zich in het noordoosten van het plangebied. In put 1 zijn drie sporen aan de IJzertijd toe te wijzen op basis van aardewerk dat uit deze sporen afkomstig is. Uit de sporen in put 2 is geen vondstmateriaal afkomstig. In put 3 is één dateerbaar spoor aangetroffen, namelijk een greppel met keramisch bouw materiaal uit de Nieuwe Tijd. Geen van de dateerbare sporen oversnijden elkaar, waardoor op basis van het vondstmateriaal geen informatie valt te verkrijgen over de relatieve ouderdom of de fasering van de sporen.

Wanneer wordt gekeken naar andere eigenschappen van de sporen, zoals de kleur, textuur en oriëntatie, dan mag worden aangenomen dat de parallel lopende greppels in put 1 (S5 t/m S7) min of meer gelijktijdig of kort na elkaar zijn gegraven (zie Bijlage V). S3 en S4 lijken jonger te zijn dan deze greppels, maar door de ondiepe aard van de greppels is dit niet met zekerheid te zeggen. De beide greppels S1 en S2 in put 3 zouden op basis van hun evenwijdige ligging gelijktijdig kunnen zijn. De laatste heeft wat de diepte en donkere kleur betreft ook enige overeenkomsten met S2 in put 2.

⁸ Gerritsen & Rensink 2004, pp. 95-101.



Wat de overige sporen betreft, is het moeilijk uitspraken te doen over een relatieve ouderdom. De wat lichtere en minder scherpe sporen (zoals S1 en S2 uit put 1, en S1 uit put 2) lijken ouder te zijn dan de donkere, zich scherp aftekenende sporen. Aan de bovenstaande uitspraak mag echter niet te veel waarde worden gehecht, aangezien de sporen waar prehistorisch aardewerk uit afkomstig is, juist donker en scherp van aard zijn.

3. *Wat is de aard van de aanwezige archeologische vindplaatsen, sporen en structuren en –zo mogelijk– de relatie van deze archeologische vindplaatsen met andere, vergelijkbare archeologische vindplaatsen in de regio en –wanneer daarvan sprake is– binnen het onderzoeksgebied?*
De vindplaats is ruimtelijk goed bewaard gebleven, maar het deel met sporen is van onvoldoende omvang om met zekerheid van een representatief deel van een nederzetting te spreken. De aanwezigheid van verschillende kuilen met aardewerk en greppels geeft echter aan dat het waarschijnlijk wel om een nederzetting gaat. Over de relatie van deze archeologische vindplaats met vergelijkbare vindplaatsen in de regio valt weinig te zeggen, aangezien in het gebied rond Meterik nauwelijks archeologische vindplaatsen bekend zijn. Binnen een straal van ca. anderhalve kilometer rond het plangebied Crommentuynstraat is een aantal bureau- en booronderzoeken uitgevoerd⁹, maar in slechts één geval heeft dit geleid tot het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek (onderzoeksmelding 14989). Bij dit proefsleuvenonderzoek, ca. 1300 meter ten noordwesten van Meterik Crommentuynstraat gelegen, zijn archeologische resten uit de Bronstijd t/m Vroege Middeleeuwen aangetroffen, waaronder een huisplattegrond uit de Late IJzertijd.¹⁰ Het is mogelijk dat een deel van deze resten gelijktijdig is met de archeologische resten die zijn aangetroffen te Meterik Crommentuynstraat.
4. *Wat is de gaafheid van de aanwezige archeologische sporen en vondsten (indicatief: verstoringen, de aanwezigheid van corresponderend aardewerk en intacte structuren en sporen)?*
De mate van gaafheid van de aanwezige archeologische sporen en vondsten is hoog. Het feit dat de diepte van de aangetroffen sporen varieert van enkele centimeters tot ca. 30 cm geeft aan dat het profiel niet in grote mate is afgetopt, en dat de kans groot is dat de meeste sporen nog bewaard zijn gebleven, ook de relatief ondiepe. Deze interpretatie komt overeen met het eerder gestelde vermoeden dat in het gebied een bekeerdbodem aanwezig is geweest waarvan minder is afgetopt dan werd gedacht toen werd uitgegaan van een afgetopte podzolbodem.
Afgezien van enige vermenging van de onderkant van het esdek met de ondergrond, zijn in de proefsleuven geen aanwijzingen gevonden dat in het plangebied de bodem verstoord is. Behalve weinig verstoord zijn zowel de sporen die prehistorisch aardewerk bevatten, als de sporen die mogelijk aan latere perioden moeten worden toegekend, over het algemeen duidelijk te zien door de zeer donkere kleur. Dit wordt veroorzaakt door de humeuze en donkere A-horizont van de oorspronkelijke bekeerdbodem, waarmee de sporen zijn opgevuld.
Het aardewerk dat is verzameld tijdens het aanleggen van de sporenvlakken is weinig verweerd en matig gefragmenteerd, afgezien van één sterk verweerd fragment aardewerk dat afkomstig is uit de beekafzettingen.
5. *Zijn er cultuur- en/of leeflagen aanwezig?*
Nee, er zijn geen cultuur- en/of leeflagen aangetroffen in de proefsleuven.
6. *Hoe is de conserveringstoestand van eventueel resterend organisch en ecologisch materiaal en van metaal?*
Organisch en ecologisch materiaal is niet aangetroffen. Het is waarschijnlijk dat de conserveringstoestand van deze materiaalcategorieën in het dekzand zeer slecht is en dat eventuele resten niet bewaard zijn gebleven. In onder de grondwaterspiegel gelegen sporen, of in de beekafzettingen in het zuidelijke gedeelte van het plangebied, kunnen artefacten van organisch en ecologisch materiaal wel bewaard zijn gebleven.
De conservering van metaal is slecht. Het enige fragment metaal dat is aangetroffen (in S4 in put 3) is ernstig gecorrodeerd.
7. *Wat is de geologische en paleogeografische context van de aanwezige archeologische resten?*
Het plangebied is gelegen op de overgang tussen een dekzandgebied in het noorden en een beekdal in het zuiden. De archeologische sporen en vondsten zijn, afgezien van een scherp uit de beekafzettingen in put 6, uitsluitend aanwezig in het dekzandgebied. Hoewel het mogelijk is dat er

⁹ <http://www.archis.nl>.

¹⁰ Van Hoof 2007.



archeologische resten aanwezig zijn in de beekafzettingen, bevindt de kern van de vindplaats zich in het noordoosten van het plangebied, in het noorden van put 1.

8. *Wat valt te zeggen over de ouderdom en mogelijke fasering van het esdek?*
Tijdens het beschrijven van de profielen in de zes proefsleuven zijn in het esdek drie stratigrafische lagen onderscheiden (S2000 t/m S2002). Onder de bouwvoor (S1000) is het esdek donkerbruin tot roodbruin van kleur, wat lijkt te worden veroorzaakt door de aanwezigheid van ijzer in deze laag (S2000). Op de meeste plaatsen is onder deze bruine laag een iets lichter gekleurde, bruingrijze laag aanwezig, die S2001 is genoemd. Alleen in het noorden van put 1 en het noorden van put 5 is direct onder S2000 het dekzand aanwezig (S5000). In het noorden van put 2 is tussen S2000 en S5000 een laag (S2002) waargenomen die lijkt op S2001, maar waarin plaggen aanwezig lijken te zijn, en waarin een vermenging van donkerbruingrijze met lichtgrijze grond is te zien. Waarschijnlijk is deze vermenging het gevolg van verploeging tijdens de eerste fase van de aanleg van het esdek. Voor de hoger gelegen lagen is niet duidelijk of deze gelaagdheid is veroorzaakt door een fasering in de aanleg van het esdek, of dat de verschillen zijn ontstaan onder invloed van postdepositionele processen. Gezien de roestbruine kleur van laag S2000 lijkt dit kleurverschil door inspoeling van ijzer te zijn ontstaan. Over de ouderdom van het esdek is uit het huidige onderzoek niet veel informatie verkregen, behalve dat op basis van het weinige in het esdek aangetroffen aardewerk mag worden aangenomen dat men pas na de Middeleeuwen is begonnen met de aanleg van het esdek.
9. *Wat is het lokale, regionale, provinciale c.q. nationale belang (op basis van de NOaA) van de aanwezige archeologische resten?*
Uit de directe omgeving van het plangebied (binnen een straal van ca. 1,5 km rond het plangebied) zijn weinig archeologische vindplaatsen bekend. Behalve de historische dorpskern van Meterik, en de bij onderzoeksvraag 3 genoemde vindplaats met archeologische resten uit Bronstijd t/m Vroege Middeleeuwen, zijn slechts enkele losse vondsten van vuurstenen bijlen bekend uit de omgeving. Gezien het lage aantal vindplaatsen uit de omgeving rond Meterik, hebben de archeologische resten te Meterik Crommentuynstraat in zekere mate een lokaal en regionaal belang, omdat voor dit gebied nog weinig informatie beschikbaar is over bewoning in de IJzertijd. Uit de evaluatie van de provincie Limburg van het sinds 1995 uitgevoerde onderzoek¹¹ is gebleken dat voor de regio waarin het plangebied is gelegen, "Beekdalen van Noord-Limburg", de kennis van bijvoorbeeld het nederzettingssysteem in deze periode vrij gering is, in tegenstelling tot wat tot nu toe werd aangenomen. Hoewel dit een reden is om te onderzoeken wat precies de aard en context is van de te Meterik Crommentuynstraat aangetroffen sporen, is het de vraag in hoeverre het huidige plangebied, gezien de beperkte omvang van het terrein waarop zich sporen bevinden, zal kunnen bijdragen aan de kennisvermeerdering met betrekking tot bewoningsresten uit de IJzertijd. Naast het belang van onderzoek naar resten uit de prehistorie, is weinig bekend over de aanleg en ouderdom van esdekken in dit gebied, en over eventuele bewoningsresten uit de periode rond het aanleggen van deze esdekken. Een vervolgonderzoek in het plangebied zou ook hierover meer duidelijkheid kunnen opleveren.
Op provinciaal en nationaal niveau lijken de aanwezige archeologische resten geen belang te hebben. Dit hangt vooral samen met de kleine oppervlakte van het plangebied. Het huidige onderzoek heeft dan ook geen consequenties voor de verwachtingskaart (IKAW) en de daaraan gekoppelde beleidsadvieskaart (Cultuurhistorische Waardenkaart).
10. *Wat is de noodzaak tot het al dan niet uitvoeren van vervolgonderzoek (c.q. de mogelijkheden van planaanpassing of behoud in situ)?*
In het noordoosten van het plangebied Meterik Crommentuynstraat zijn archeologische resten aangetroffen die onderdeel uitmaken van een behoudenswaardige vindplaats. De waardering van de vindplaats wordt uitgebreid besproken in hoofdstuk 5. In het westelijke deel van het plangebied zijn vrijwel geen aanwijzingen gevonden voor activiteiten. Dit deel kan dan ook worden vrijgegeven. Voor de vindplaats in het noordoostelijke gedeelte van het terrein wordt behoud in situ geadviseerd; indien dit echter niet mogelijk is, wordt geadviseerd een opgraving in dit gedeelte van het plangebied uit te voeren. De vorm en aard van een dergelijke opgraving worden hieronder verder uitgewerkt.
11. *Wat is de vorm en aard van behoud, beschermingsmaatregelen en/of eventueel vervolgonderzoek?*
Indien behoud in situ niet mogelijk is voor deze vindplaats, wordt geadviseerd om een opgraving uit te voeren in een gedeelte van het plangebied. Op basis van het proefsleuvenonderzoek worden de

¹¹ Van Hoof 2007.



meeste archeologische sporen verwacht in het noordoosten van het terrein. Op deze plaats zijn aanwijzingen gevonden voor overblijfselen van menselijke activiteit in de IJzertijd. Aanbevolen wordt een opgraving uit te voeren in het gebied rond put 1 (zie bijlage III). Indien de onderzoeksresultaten hier aanleiding toe geven, kan eventueel worden uitgebreid richting put 2. Het gebied ten westen van put 2 kan worden vrijgegeven.

5 Waardering en selectieadvies

5.1 Waardering van de vindplaats

De waardstelling, zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1, specificatie VS06) gebeurt op drie niveaus: belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. De eerste is niet van toepassing omdat de vindplaats niet bovengronds zichtbaar is. Alleen de laatste twee niveaus zijn op deze vindplaats van toepassing. De fysieke kwaliteit van de vindplaats is gebaseerd op haar conservering en gaafheid. De conservering geeft aan in hoeverre de resten behouden zijn, de gaafheid in hoeverre de vindplaats nog compleet is. De beoordeling is voor zowel gaafheid als conservering: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit.

De vindplaats is ruimtelijk goed bewaard gebleven en kan dus worden beschouwd als zijnde van hoge kwaliteit. Het deel met sporen is van onvoldoende omvang om met zekerheid van een representatief deel van een nederzetting te spreken, maar de aanwezigheid van verschillende kuilen met aardewerk uit de IJzertijd geeft aan dat het waarschijnlijk wel om een deel van een nederzetting gaat.

De conservering van de grondsporen is goed. Het feit dat de diepte van de aangetroffen sporen varieert van enkele centimeters tot ca. 30 cm geeft aan dat het profiel niet in grote mate is afgetopt, en dat de kans groot is dat de meeste sporen nog bewaard zijn gebleven. Bovendien zijn de sporen, zowel de prehistorische als die uit latere perioden, over het algemeen duidelijk te zien door de zeer donkere kleur. Dit wordt veroorzaakt door de humeuze en donkere A-horizont van de oorspronkelijke bekeerdbodem, waarmee de sporen zijn opgevuld. Het feit dat de vindplaats weinig verstoord en afgetopt is, en de hoge mate van zichtbaarheid van de sporen, zijn belangrijke argumenten bij de waardering van de gaafheid van de vindplaats. De vindplaats wordt op dit criterium hoog gewaardeerd.

Het aardewerk dat verzameld is tijdens het aanleggen van de sporenvlakken is weinig verveerd en matig gefragmenteerd. Bot en zaden zijn daarentegen slecht bewaard gebleven. De mate van conservering van de vindplaats wordt middelhoog gewaardeerd. Hierbij moet worden bedacht dat de conserveringsomstandigheden van de archeologische resten op de dekzandrug slecht zijn voor onverkoold organisch materiaal, maar dat de conserveringsomstandigheden in het beekdal zodanig anders zijn dat hier wel degelijk onverkoelde organische resten kunnen worden aangetroffen.

De waardering van beide fysieke kwaliteitscriteria is in totaal 5 punten. Dit is een score die bovengemiddeld is en die haar het predikaat 'behoudenswaardig' oplevert (tabel 2).

Ook op inhoudelijke kwaliteit, uitgedrukt in waarden voor zeldzaamheid, informatie en ensemble, wordt de vindplaats beoordeeld met hetzelfde puntensysteem. Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek is de inhoudelijke kwaliteit echter moeilijk te waarderen. Het gebied waarin sporen zijn aangetroffen is slechts beperkt, en hoewel enkele sporen aardewerk hebben opgeleverd, is het lastig de vindplaats te duiden in termen van complextype, datering of fasering. Bij de onderstaande waardering moet dan ook worden opgemerkt dat deze met name is gebaseerd op het voorkomen van de IJzertijdsporen in het noordoosten van het gebied, waarbij wordt verwacht dat de vindplaats zich, hoewel waarschijnlijk in beperkte mate, rond de aangetroffen sporen uitbreidt.

Op het criterium zeldzaamheid heeft de vindplaats een middelhoge score. Dit is gebaseerd op het gegeven dat we hier niet te maken hebben met een unieke vindplaats, maar dat er tegelijkertijd uit de omgeving van het plangebied nauwelijks vergelijkbare vindplaatsen bekend zijn. Dit laatste argument, aangesterkt door het feit dat het een vindplaats bij een beekdal betreft, zorgt ervoor dat de vindplaats hoog scoort op het criterium informatiewaarde. Deze vindplaats zou mogelijk informatie kunnen opleveren over de relatie tussen de bewoningsresten op de dekzandrug, en het direct naastgelegen beekdal. Tevens zou het beekdal informatie kunnen opleveren met betrekking tot een reconstructie van de vegetatie in het gebied. Tenslotte scoort de vindplaats gemiddeld op het criterium ensemblewaarde. Enerzijds zijn uit de omgeving van het gebied niet veel vindplaatsen bekend, zodat het onderzoeken van de betekenis van de vindplaats Crommentuynstraat in het kader van andere vindplaatsen niet goed mogelijk is. Anderzijds is het, zoals is beargumenteerd in hoofdstuk 4, van belang om informatie uit zowel de droge als de natte context te kunnen verzamelen, voor het vormen van een compleet beeld over de situatie in het verleden. Dat dit bij de vindplaats Meterik-Crommentuynstraat eventueel mogelijk is, draagt bij aan de ensemblewaarde van de vindplaats.

De totale score voor de inhoudelijke kwaliteit is 7 en de waardering van de vindplaats op basis van deze criteria is dan ook hoog.



Tabel 2. Scoretabel waardestelling (naar KNA, versie 3.1).

Waarden	Criteria	Scores			Totale score
		Hoog	Midden	Laag	
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord			
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord			
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	3			≥ 5 behoudenswaardig
	Conservering		2		
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid		2		
	Informatiewaarde	3			≥ 7 behoudenswaardig
	Ensemblewaarde		2		
	Representativiteit	N.v.t.			

5.2 Selectieadvies

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van archeologische resten tot een diepte van maximaal een meter onder maaiveld. Uit de onderzoeksresultaten is gebleken dat in een gedeelte van het plangebied een behoudenswaardige vindplaats aanwezig is. De vindplaats scoort hoog op de fysieke kwaliteit. Dit hangt samen met de hoge mate van gaafheid van de aanwezige archeologische sporen en vondsten. Het aardewerk dat is verzameld is over het algemeen weinig verweerd en matig gefragmenteerd. De diepte van de sporen geeft aan dat het profiel niet in grote mate is afgetopt, en dat de kans groot is dat de meeste sporen nog bewaard zijn gebleven. Daarnaast zijn de sporen, zowel de prehistorische als die uit latere perioden, over het algemeen duidelijk te zien door de zeer donkere kleur. Dit wordt veroorzaakt door de humeuze en donkere A-horizont van de oorspronkelijke bekeerdbodem, waarmee de sporen zijn opgevuld.

Behalve op de fysieke kwaliteit, scoort de vindplaats eveneens hoog op de inhoudelijke kwaliteit. Uit het gebied rond Meterik zijn weinig archeologische vindplaatsen bekend, waardoor de vindplaats Crommentuynstraat informatie zou kunnen opleveren over de bewoningsgeschiedenis van dit gebied, met name in de IJzertijd. Ook het feit dat het een vindplaats in een beekdal betreft, draagt bij aan de inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats. Tijdens een vervolgonderzoek kan aandacht worden besteed aan landschappelijk onderzoek, zoals bijvoorbeeld de reconstructie van oude beeklopen op basis van de profielen, en pollenonderzoek uit de beekdalafzettingen.

Op basis van het proefsleuvenonderzoek worden de meeste archeologische sporen verwacht in het noordoosten van het terrein, rond put 1. Hoewel in het noorden van de putten 4 t/m 6 dekzand onder het esdek aanwezig is, zijn hierin geen grondsporen aangetroffen. Het zuidelijke en zuidwestelijke deel van het terrein bevatten voornamelijk beekafzettingen in plaats van dekzand. Dat zich in de beekafzettingen archeologische resten bevinden, valt niet uit te sluiten, maar de kans dat deze worden aangetroffen is klein.

Indien behoud in situ niet mogelijk is voor het noordoostelijke gedeelte van het terrein, wordt geadviseerd om een opgraving uit te voeren in dit gedeelte van het plangebied. Aanbevolen wordt een opgraving uit te voeren in het gebied rond put 1. Indien de onderzoeksresultaten hier aanleiding toe geven, kan eventueel worden uitgebreid richting put 2. Het gebied ten westen van put 2 kan worden vrijgegeven.



Literatuur

- Arts, N., A. Huijbers, K. Leenders, J. Schotten, H. Stoepker, F. Theuws & A. Verhoeven, 2007: *De middeleeuwen en vroegmoderne tijd in Zuid-Nederland*. NOaA hoofdstuk 22 (versie 1.0), (www.noaa.nl).
- Bosch, J. van den, 2009: *Programma van Eisen Crommentuynstraat, Meterik, Gemeente Horst aan de Maas, 03 november 2009*, PvE-nr. 091003-DEF.
- CVAK/SIKB, 2006: Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1, www.sikb.nl.
- Deeben, J., H. Peeters, D. Raemaekers, E. Rensink & L. Verhart, 2006: *De vroege prehistorie in Nederland*. NOaA hoofdstuk 11 (versie 1.0), (www.noaa.nl).
- Enckevort, H. van, T. de Groot, H. Hiddink & W. Vos, 2005: *De Romeinse tijd in het Midden-Nederlandse rivierengebied en het Zuid-Nederlands dekzand- en lössgebied*. NOaA hoofdstuk 18 (versie 1.0), (www.noaa.nl).
- Gerritsen, F. & E. Rensink (red.), 2004: *Beekdallandschappen in archeologisch perspectief. Een kwestie van onderzoek en monumentenzorg*. Amersfoort. (Nederlandse Archeologische Rapporten 28).
- Gerritsen, F., P. Jongste & L. Theunissen, 2006: *De late prehistorie in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland en het rivierengebied*. NOaA hoofdstuk 17 (versie 1.0), (www.noaa.nl)
- Hiddink, H., 2004: *Waarnemingen in het dal van de Oostrumsche beek bij Venray-De Hulst en enkele problemen bij de archeologie van beekdalen*. In: Gerritsen, F. & E. Rensink (red.): *Beekdallandschappen in archeologisch perspectief. Een kwestie van onderzoek en monumentenzorg*. Amersfoort. (Nederlandse Archeologische Rapporten 28).
- Hoof, L. van, 2007: *Evaluatie van het onderzoek naar de late prehistorie in Limburg sinds 1995*. www.limburg.nl.
- Ras, J., 2009: *Archeologisch Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek door middel van grondboringen Crommentuynstraat, Meterik, Gemeente Horst aan de Maas*. SOB Research, Heinenoord.
- SIKB, 2006. *Leidraad Eerste hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal*.
- SIKB, 2008: *Leidraad Beekdalen in Pleistoceen Nederland*.
- Stiboka, 1972b. Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 58 West Roermond. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Lijst van afbeeldingen

- Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied.
- Afb. 2. Oostprofiel van put 4.
- Afb. 3. Beekafzettingen in put 6 vlak 1.
- Afb. 4. Oostprofiel van put 5.
- Afb. 5. Spoor 5 en spoor 10 (put 3) in coupe.
- Afb. 6. Coupe van spoor 3, put 1, vlak 1.
- Afb. 7. Randscherf uit spoor 3, put 1.

Lijst van tabellen

- Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.
- Tabel 2. Scoretabel waardestelling (naar KNA, versie 3.1).



Bijlage I Sporenlijst

Sporenlijst Meterik Crommentuynstraat

Putnr	Vlaknr	Spoornr	Aard spoor	Diepte (cm)	Vulling Tint	Hoofd-kleur	Neven-tint	Neven-kleur
1	1	1	KL	8	1	GR		
1	1	2	KL	8	1	GR		
1	1	3	KL	28	1 DONKER	GR		
1	1	3	KL	28	2 ZEER DONKER	GR		
1	1	4	GR	6	1 ZEER DONKER	GR		
1	1	5	GR	4	1 DONKER	GR		
1	1	6	GR	2	1 LICHT	GR		
1	1	7	GR	2	1 LICHT	GR		
1	1	8	LG	5	1	GR		
1	1	9	KL	5	1 DONKER	GR		
1	1	10	KL	21	1	GR		
1	1	10	KL	21	2 DONKER	GR		
1	1	5000	LG		1 LICHT	GR		
2	1	1	KL	17	1 LICHT	GR		
2	1	2	GR	14	1 DONKER	GR		
2	1	2	GR	14	2 LICHT	GR		GR
2	1	5000	LG		1 LICHT	GR		
3	1	1	GR	14	1 ZEER DONKER	GR		
3	1	2	GR	16	1 ZEER DONKER	GR		
3	1	3	NV		1 LICHT	BR		
3	1	4	KL		1 ZEER DONKER	GR		
3	1	5	KL		1	GL	LICHT	GR
3	1	6	KL		1	ZW		
3	1	5000	LG		1 LICHT	GR		
3	2	5	KL	23	2	ZW		
3	2	5	KL	23	3	BR		GR
3	2	6	KL	20	2 ZEER DONKER	GR		
3	2	7	GR	2	1	ZW		
3	2	8	GR	2	1	ZW		
3	2	9	GR	2	1	ZW		
3	2	10	GR	12	1 ZEER DONKER	GR		
4	1	999	REC		1	BR		GR
4	1	4000	LG		1	GR		
4	1	5000	LG		1 LICHT	GR		
5	1	999	REC		1	BR		GR
5	1	4000	LG		1	GR		
5	1	5000	LG		1 LICHT	GR		
6	1	4000	LG		1	GR		
6	1	5000	LG		1 LICHT	GR		



Bijlage II Vondstenlijst

Vondstenlijst Meterik Crommentuynstraat							
Vondstnr	Putnr	Vlaknr	Spoornr	Vullingnr	Inhoud	Aantal	Gewicht (gram)
1	6	1	4000	1	AWH	1	14,8
2	3	1	2000	1	AWG	2	41,0
3	1	1	3	1	AWH	16	162,4
4	1	1	2	1	SXX	1	95,4
4	1	1	2	1	AWH	3	24,8
5	3	1	2	1	BOUWMAT	1	19,8
6	1	1	10	1	AWH	3	7,0
7	1	1	2000	1	AWG	2	44,8
8	3	1	4	1	AWH	1	8,2
8	3	1	4	1	BOUWMAT	1	22,2
8	3	1	4	1	MXX	1	5,6
8	3	1	4	1	AWG	1	8,0



Bijlage III Overzicht aangelegde putten





Bijlage IV Allesporenkaart



Meterik Crommentuynstraat
Overzicht van alle grondsporen

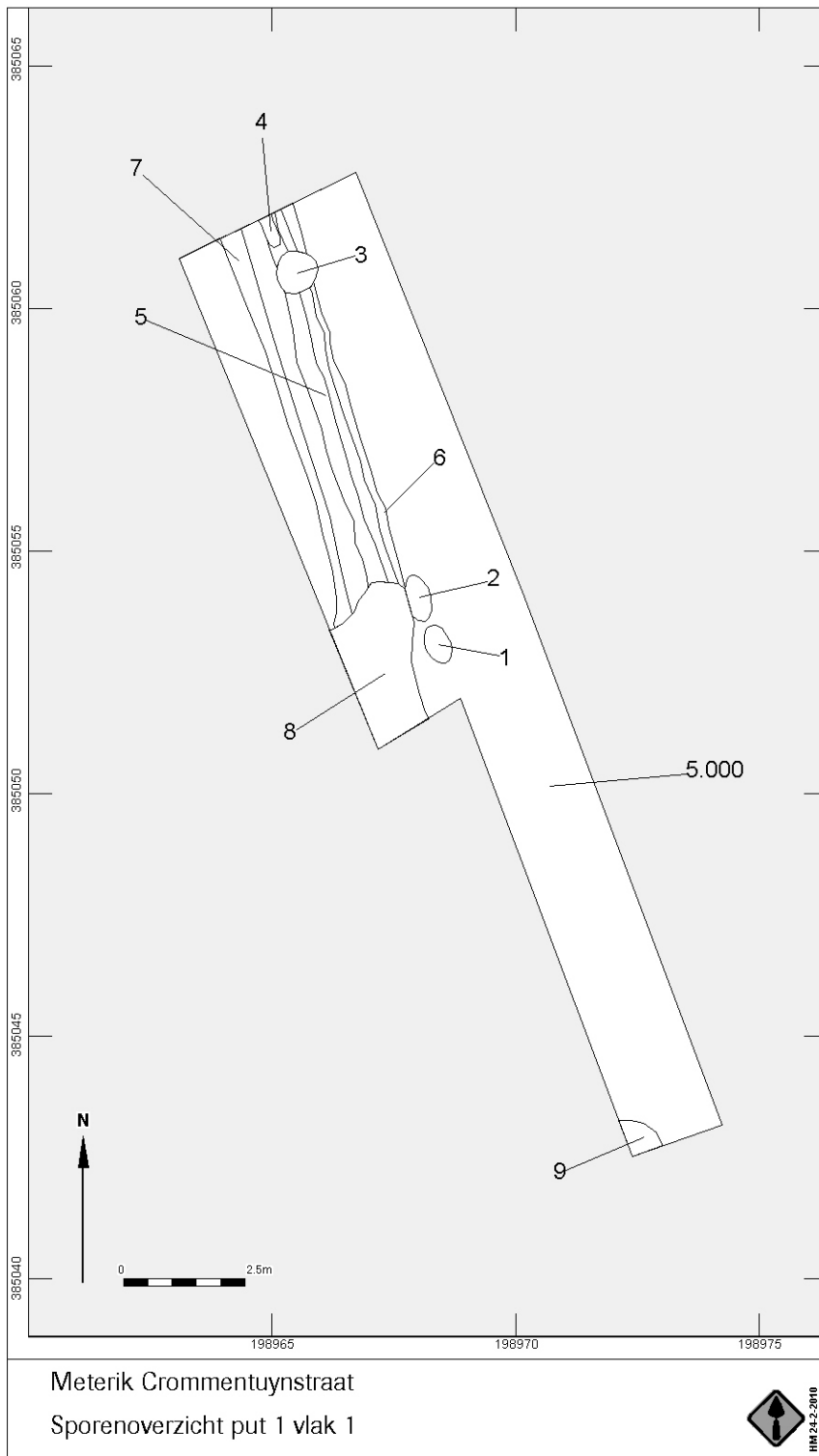
Legenda

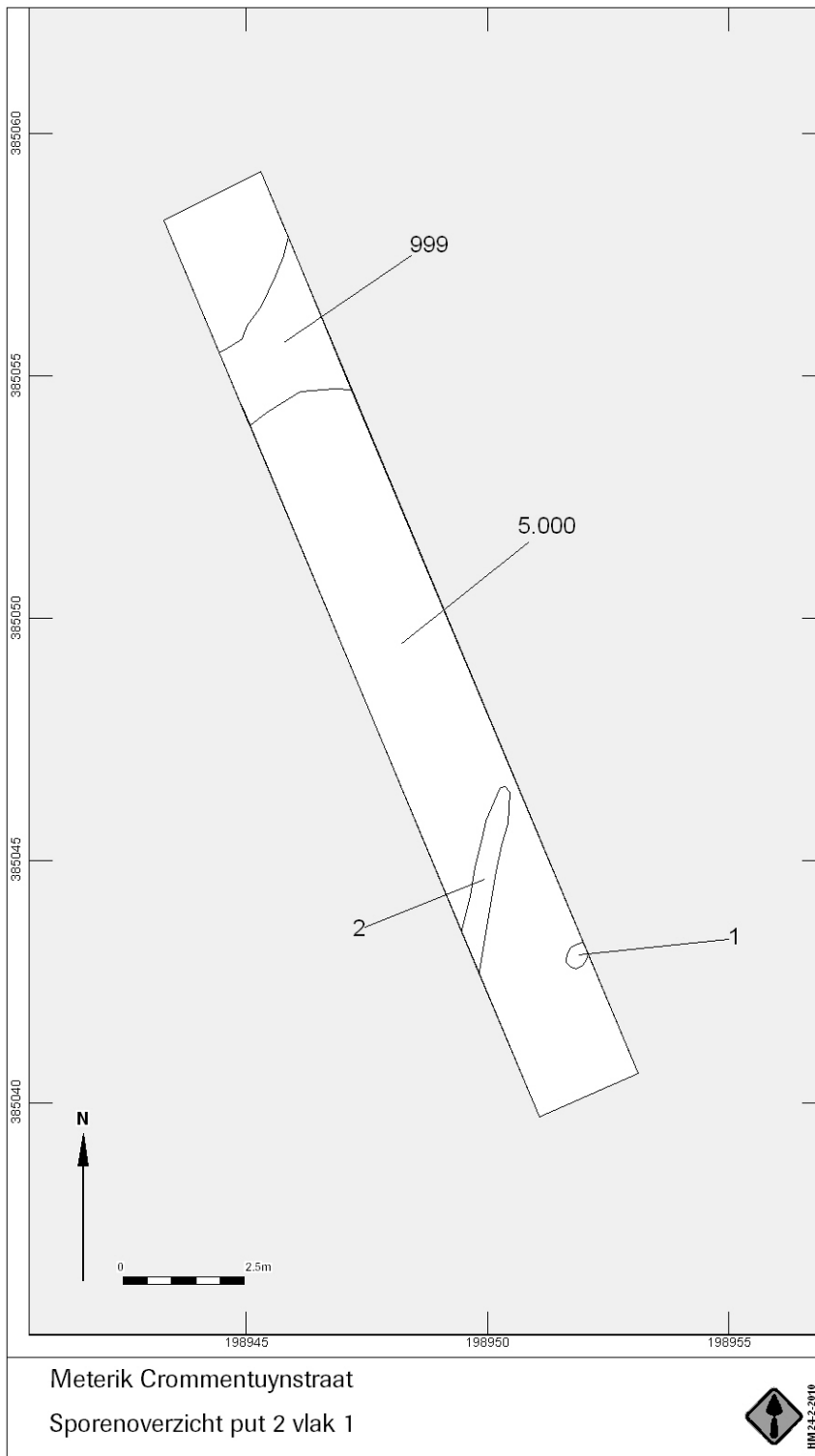
 Plangebied

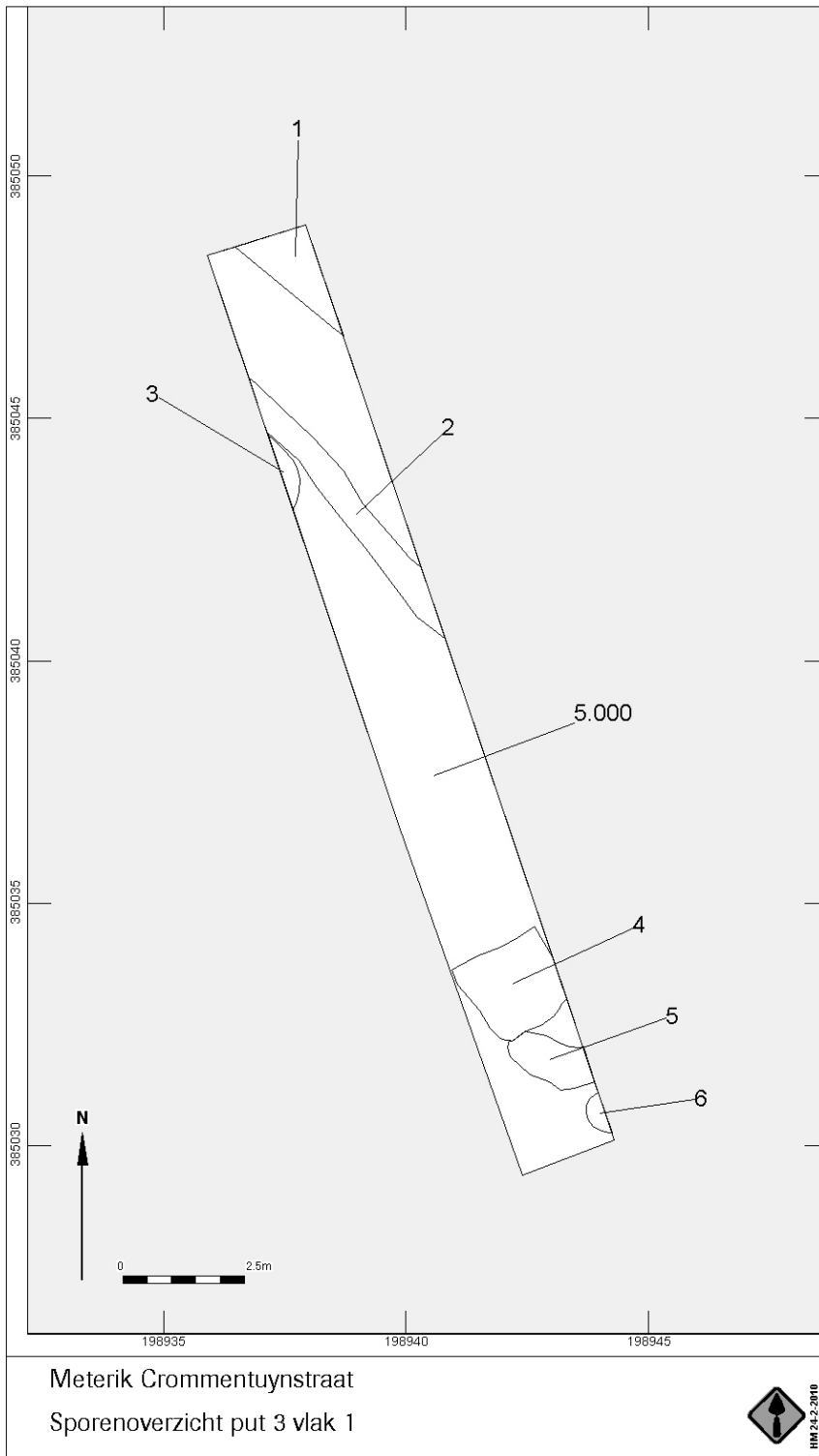


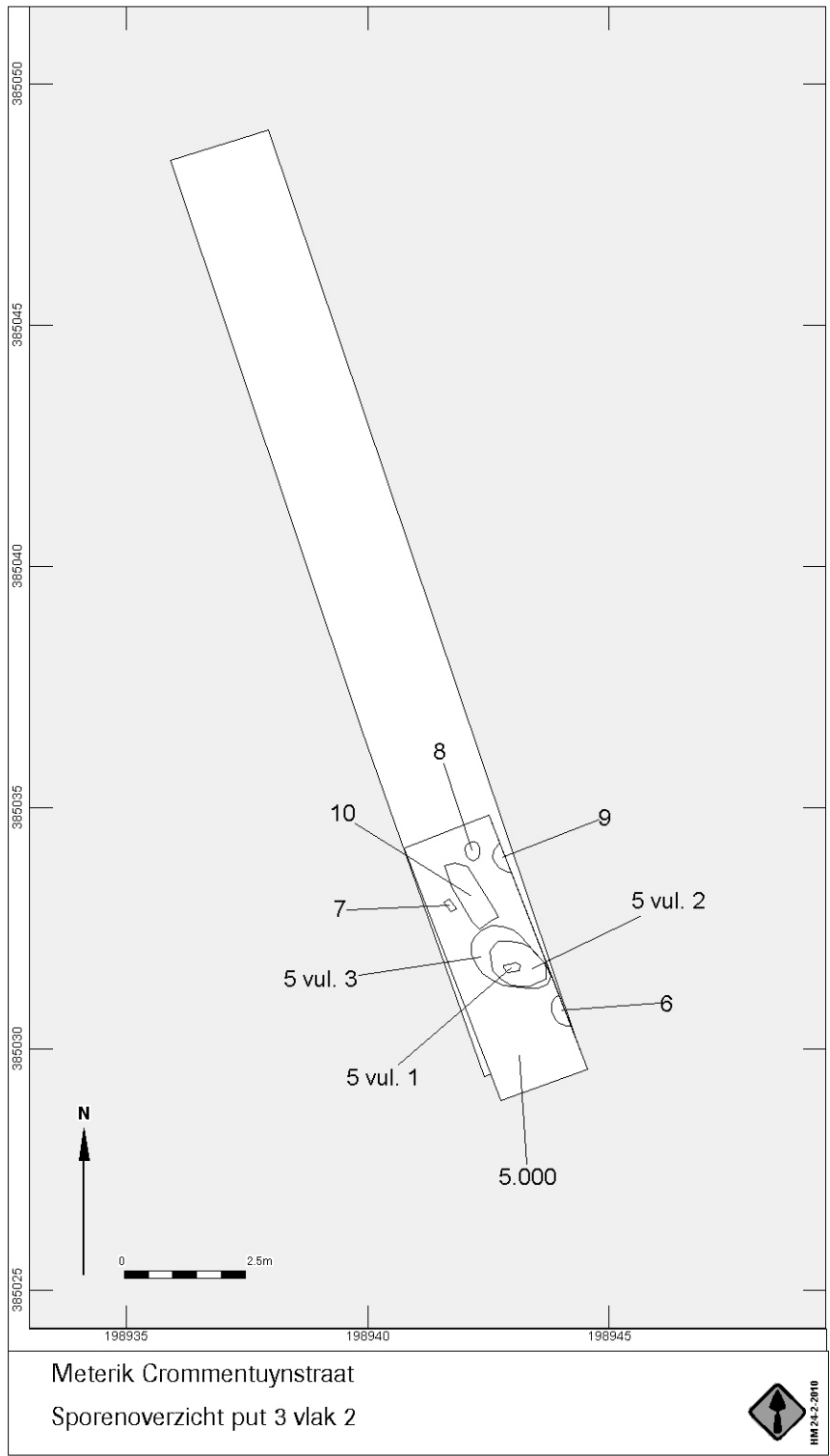


Bijlage V Sporenoverzicht put 1 t/m 6

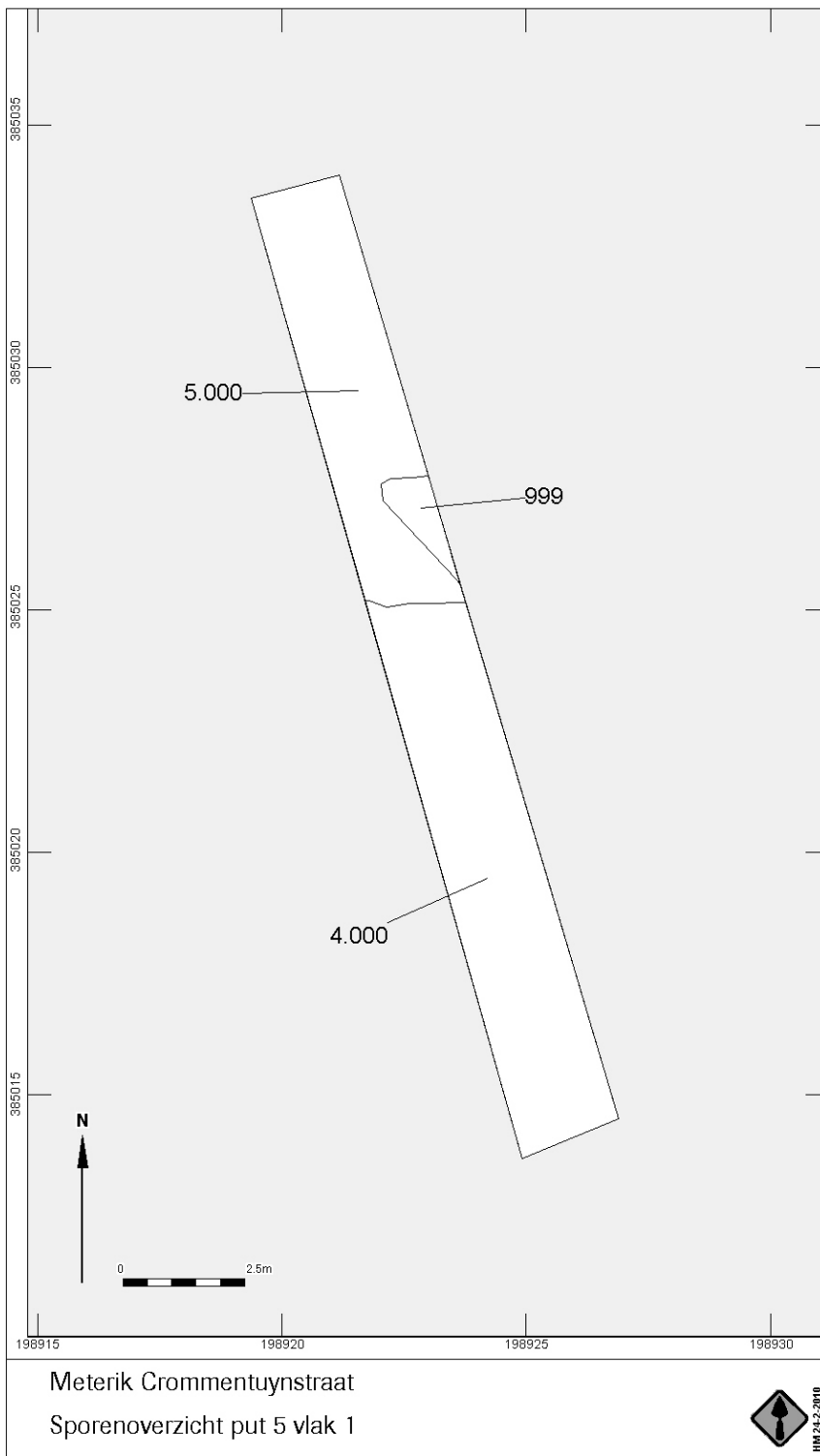


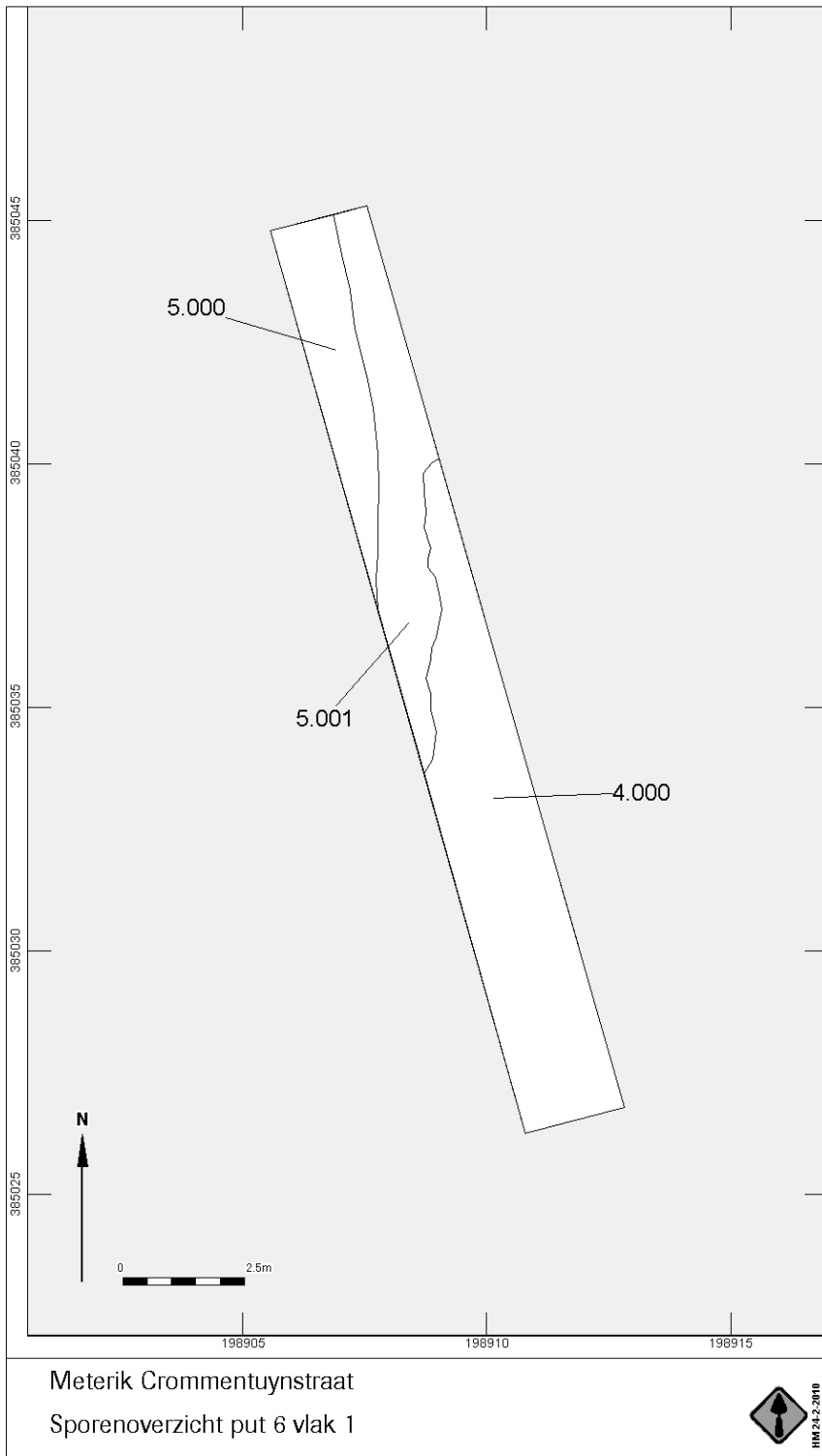














Verklarende woordenlijst

Antropogene sporen Alle immobiele sporen van menselijke oorsprong, variërend van paalgaten of fosfaatvlekken tot muurresten.

AMK Archeologische Monumentenkaart geeft een overzicht van gewaardeerde archeologische terreinen in vier categorieën: 1) Archeologische waarde, 2) Hoge archeologische waarde, 3) Zeer hoge archeologische waarde en 4) Zeer hoge archeologische waarde beschermd. De AMK is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de RCE en de provincies en wordt beheerd door de RCE.

Archeologische indicatoren Indicatief archeologisch materiaal dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats.

Archis Archeologisch Informatie Systeem. Dit door de RCE beheerde systeem bevat informatie over o.a. onderzoeksmeldingen, vondstmeldingen, waarnemingen, complexen en monumenten.

¹⁴C Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering.

CIS Het landelijke registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem.

CMA Centraal Monumenten Archief.

Conservering De mate waarin grondsporen, anorganische (aardewerk, vuursteen, metaal, glas etc.) en organische archeologische resten (bot, zaden, hout etc.) bewaard zijn gebleven.

Ensemblewaarde De meerwaarde die aan een vindplaats wordt toegekend op grond van de mate waarin sprake is van een landschappelijke en/of archeologische context.

Esdek Een geleidelijk opgehoogde, zeer humeuze akkerlaag die is ontstaan doordat de akkers eeuwenlang zijn bedekt met bemeste plaggen.

Ex situ niet ter plaatse. Aanduiding die wordt gebruikt om aan te geven of grondsporen en / of artefacten zich niet meer op de oorspronkelijke plaats in de bodem bevinden. Behoud ex situ is het bewaren van de archeologische informatie door definitief onderzoek (opgraven, documenteren en registreren).

Gaafheid De mate van (fysieke) verstoring van de bodem en/of de (eventueel aanwezige) archeologische waarden, zowel in verticale zin (diepte) als in horizontale zin (omvang)

Herinneringswaarde De herinnering die een archeologisch monument oproept over het Verleden.

IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden, een door de RCE geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem.

IVO Inventariserend Veld Onderzoek. Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.

Informatiewaarde De betekenis van een monument als bron van kennis over het verleden. De informatiewaarde wordt bepaald door de mate waarin (een opgraving van) het monument een bijdrage kan leveren aan nieuwe kennisvorming over het verleden.

In situ Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponeerd, weggegooid of verloren. Behoud in situ is het behouden van archeologische waarden in de bodem.

KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.

NAP Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk).

PVA Plan van Aanpak. Een door de opdrachtnemer op te stellen plan voor de uit te voeren werken waarmee beoogd wordt aan de vereisten zoals geformuleerd in het Programma van Eisen en/of het ontwerp te voldoen. Ook wordt hierin een voorstel gedaan voor de werkwijze waarmee de in het Programma van Eisen en/ of ontwerp geformuleerde resultaatsverwachtingen bereikt kunnen worden.

PvE Programma van Eisen. Het PvE is een door een bevoegde overheid opgesteld of bekrachtigd document dat de probleem- en doelstelling van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats geeft en de daaruit af te leiden eisen formuleert met betrekking tot het uit te voeren werk.

RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, voorheen ROB (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek) en later RACM (Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten).

Representativiteit De mate waarin een bepaald type vindplaats typerend is voor een periode dan wel een gebied.

RTS Robotic Total Station. Hiermee worden vlakken direct digitaal ingemeten.

Schoonheid De esthetisch-landschappelijke waarde van een archeologisch monument, die vooral in zichtbaarheid tot uiting komt.

Selectieadvies Archeologisch inhoudelijk advies over de behoudenswaardigheid van een vindplaats. Dit wordt opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria.

Zeldzaamheid De mate waarin een bepaald type monument schaars is (of is geworden) voor een periode of in een gebied.



Afkortingen in de database

REFERENTIELIJSTEN

Versie 1.4

AARD SPOOR

Aard van het spoor

Code	Omschrijving
AKR	(oude) akkerlaag
AWC	aardewerk-concentratie
BA	balk
BES	beschoeiing
BG	boorgat
BKS	bekisting
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/beerelder
BRL	brandlaag
BU	bustum
BUN	visbun
BV	bouwvoor
CR	crematiegraf
DIG	dierbegraving
DK	drenkkuil
DLT	doorlaat (door een muur)
DP	depressie
DR	drain
EG	erfgreppel
ES	esdek
FU	fuik
GA	gracht
GE	geul
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRK	grafkuil
GT	goot
HA	haard
HAK	haardkuil
HG	huisgreppel
HKC	houtschool-concentratie
HI	hoefindruk
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEL	kelder
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGV	vierkante kringgreppel
KL	kuil
KS	karrenspoor
LAK	Laklaag
LAT	latrine
LG	laag
LO	ophogingslaag
LS	stortlaag
MI	muurinsteek
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
MU	muuruitbraak
NV	natuurlijke verstoring
NVD	dierlijke verstoring
NVP	plantaardige verstoring
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil
PG	paalgat
PGK	paalgat met paalkuil
PK	paalkuil
PL	plank
PLW	plaggenwand
PO	poel
POE	poer
POT	potstal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergetouw
PSK	ploegspoor, keerploeg
REC	recent
RPA	palenrij

RPG	rij paalgaten
RPK	rij paalkuilen
RPL	rij planken
SG	standgreppel
SI	silo
SL	sloot
SPB	sparboog
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
VL	vlek
VR	vloer
VSC	vuursteenconcentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WOO	woonlaag
XXX	onbekend

COUPEVORM

Vorm van de onderkant van het spoor in de coupe.

Code	Omschrijving
ONR	onregelmatig
PNT	punt
RND	rond
VLK	vlak
KOM	komvormig

NG niet gecoupeerd

VLAKVORM

Vorm van het spoor op het horizontale vlak

Code	Omschrijving
LIN	lineair
ONR	onregelmatig
OV	ovaal
RHK	rechthoekig
RND	rond
SIK	sikkelvormig
VKT	vierkant

KLEUR

Duiding van de kleur.

Code	Referentie
BE	beige
BL	blauw
BR	bruin
GL	geel
GN	groen
GR	grijs
OR	oranje
PA	paars
RO	rood
RZ	roze
WI	wit
ZW	zwart

Daarnaast:

D	donker
L	licht
SCH	schoon
VL	vuil
ZR	zeer

DBRGR = donkerbruingrijs (hoofdkleur is dan grijs)



INSLUITSEL

Aard van een insluitel van een vulling.

Code	Referentie
AS	as
AW	aardewerk vaatwerk
BOT	bot (geen schelp)
BW	bouwaardewerk (baksteen, dakpan, tegel)
FE	ijzeroer
FF	fosfaat
GL	glas
HK	houtschool
HL	huttenleem
HT	hout
KER	keramische objecten (weefgewichten)
KI	kiezel
LR	leer
MET	metaal
MN	mangaan
NS	natuursteen
OKR	oker
SCH	schelp
SL	slak
VKL	verbrande klei
VST	vuursteen

INHOUD

Aard van het materiaal van een vondst.

Code	Referentie
AW	aardewerk vaatwerk
BOT	bot (geen schelp)
BW	bouwaardewerk (keramisch, geen steen)
COP	coproliet
GL	glas (geen slak)
HK	houtschool
HT	hout (geen houtschool, geen plantaardige resten)
KER	keramische objecten (weefgewichten ed.)
LR	leer
MET	metaal (geen slak)
MIX	gemengd
NS	natuursteen (geen vuursteen)
OKR	oker
PIJ	pijpenkoppen en -stelen
SCH	schelp
SL	slakken
TOU	touw (vaak vlas of bast)
TXT	textiel (wol of draad)
VKL	verbrande klei (geen lemen gewichten)
VST	vuursteen
XXX	overig

TEXTUUR

Textuur van een vulling met NEN-classificatie.

Code	NEN	Referentie
K	K	klei
ZK	Ks1	zwارة klei
MK	Ks2	matig zwارة klei
LK	Ks3	lichte klei
Z-K		zandige klei
ZI		zavel
ZZI	Kz1	zwارة zavel
MZI	Kz2	matig lichte zavel
LZI	Kz3	lichte zavel
L	L	leem
SL	Lz1	siltige leem
Z-L	Lz3	zandige leem
V	V	veen
V1	Vk3	venige klei
V2	Vk1	kleilig veen
V3	Vm	veen
Z-V	Vz1	zandig veen
Z	Z	zand
FZ	Zs1	fijn zand
MZ	Zs1	middelgrof zand
GZ	Zs1	grof zand
ILZ	Zs2	iets lemig zand
LZ	Zs3	lemig zand
IGHZ	g1	iets grindhoudend zand
MGHZ	g2	matig grindhoudend zand
SGHZ	g3	sterk grindhoudend zand
V-Z	Vz3	venig zand
G	G	grind
FG		fijn grind
GG		grof grind
IZHG	Gz1	iets zandhoudend grind
MZHG	Gz2	matig zandhoudend grind
SZHG	Gz3	sterk zandhoudend grind
ST		steen
HT		hout
H0	h1	humushoudend
H1	h2	matig humeus
H2	h3	humusrijk

MONSTER

Aard van een monster.

Code	Referentie
MA	monster algemeen
MAR	monster artropoden
MBOT	monster bot
MC14	monster voor C-14 datering
MCH	chemisch monster
MCR	crematiemonster
MD	monster voor dendrochronologisch onderzoek
MFF	fosfaatmonster
MHK	houtschoolmonster
MHT	houtmonster
MP	pollenmonster
MSC	schelpenmonster
MSL	monster slijpplaat
MZ	zadenmonster voor botanisch onderzoek

VERZAMELWIJZE

Manier waarop een vondst of monster is verzameld.

Code	Referentie
AAC	aanleg coupe (handmatig schaven)
AANV	aanleg vlak of profiel (handmatig)
BIGB	bigbag
COUP	couperen (handmatig)
DETC	detectorvondst
LICH	lichten (vondst met omringende grond integraal verwijderd)
MAA	machinale aanleg
MAF	machinale afwerking (of machinaal couperen)
MSCH	machinaal schaven
PUNT	puntvondst (ingemeten)
SCHA	uitschaven (handmatig)
SPIT	uitspitten (handmatig)
TROF	troffelen